

Hony ŠAFRA

CHORVATSKO

Národní parky

Poznámky, fakta, dojmy, smyšlenky i domněnky
hloupého českého Honzy,
putujícího v září 2018 zemí chorvátskou,
krásnou přírodou i mořem oplývající,
s obyvateli sousedy své k smrti nenávidějící.

Stručný přehled programu zájezdu:

pátek 7. 9. 2018

odjezd autobusem z Hradce králové 19:50 hod
přejezd do Rakouska v Mikulově 24:00 hod

sobota 8. 9. 2018

přejezd do Slovinska asi ve 4 hodiny
přejezd ze Slovinska do Chorvatska asi v 5 hodin
NP Paklenica 9:00 - 13:30 hod
příjezd do města Vodice 14:45
ubytování v hotelu Orion (pokoj č.37) 15:00
později odpoledne společná procházka městem

neděle 9. 9. 2018

Dopoledne koupání, odpoledne lenošení
Odjezd do Zadaru 17:45
Odjezd ze Zadaru 21:30

pondělí 10. 9. 2018

odjezd do NP Krka 8:00
návrat z NP Krka 18:00

úterý 11. 9. 2018

dopoledne - Šibenik
odpoledne volno na koupání

středa 12. 9. 2018

dopoledne - Split (Diokleciánův palác)
odpoledne - Salona, Trogir
podvečer - Primošten
návrat ve 20:00

čtvrtek 13. 9. 2018

plavba na Kornatské ostrovy NP

pátek 14. 9. 2018

volný den, procházka na Tribunj,
nákupy, koupání, lenošení

sobota 15. 9. 2018

odjezd od hotelu a z Vodice 8:10
NP Plitvická jezera 10:30-17:00
odjezd do ČR 17:00

neděle 16. 9. 2018

návrat do HK asi v 6 hod.

(Některé časové údaje jsou jen orientační
a přibližné)

*Vedoucí zájezdu:
Jitka Kratochvílová*

Státní znak Chorvatska

ÚVODEM

Více než 800 tisíc Čechů vyrazilo v r. 2017 do Chorvatska, naprostá většina ovšem hlavně k moři. A protože válení se u moře nás nebaví, poohlédli jsme se (abychom se také do Chorvatska „na stará kolena“ podívali) po nabídce poznávacích zájezdů. Náš pátravý zrak padl na nabídku CK Crocus&Mayer – Chorvatské národní parky, při včasném přihlášení za cenu vcelku přijatelnou.

O Chorvatsku jsme v té době (podzim 2017) nevěděli skoro nic, měli jsme za sebou pouze návštěvu Dubrovníku při cestě do Albánie (září 2017), to kvůli nařízené několikahodinové pauze pánů řidičů autobusu – stačili jsme tedy jen projít turisty přecpané staré město – pevnost, vypít kávu a pak pokračovat dále na jih. Na poznání přírodních krás Chorvatska to pochopitelně nestačilo.

V pátek 7. září 2018 jsme tedy nastoupili s nastávajícím večerem do autobusu u obvyklého nástupiště v Hradci Králové a nechali se unášet směrem na Pardubice, Brno, Mikulov. Cestou jsme přibírali další spolucestující a kolem půlnoci jsme opustili v Mikulově republiku.

Na cestování v noci jsme do jisté míry zvyklí. Hlavním problémem není ani tak určitá míra nepohodlí, když už na člověka „přijde spání“, tak prostě usne, ale spíše to, že nic z okolní krajiny není vidět a cesta je tak hlavně nudná, když se zrovna nechce spát. Na probdělou noc se poměrně rychle zapomene, když začne svítat (člověk si řekne, že si to vynahradí večer) a nové vizuální dojmy člověka rychle zaktivizují. V noci jsme bez zvláštních problémů projeli z Rakouska do Slovinska a k ránu ze Slovinska do Chorvatska. Na Slovinsku je sympatické to, že slovinština je češtině opravdu velmi blízká, prakticky na úrovni slovenštiny. Je to zvláště zajímavé, když si uvědomíme, že spolu přímo nesousedíme a leží mezi námi německojazyčný rakouský prostor. Pravdou je, že v rámci habsburského mocnářství i později existovala čilá migrace mezi vzdělanci českými a slovinskými, ale ta oně blízkosti jazyků spíše využívala, než aby ji masově podporovala.

Do Chorvatska jsme vstupovali s jistou silnou nadějí, že tam je „pořád pěkně“. Proto nás dost zaskočil poměrně silný déšť, který nás na severu Chorvatska vítal. Představa, že se budeme plahočit „nějakým“ národním parkem v dešti, nebyla příliš vábná. Průvodkyně ovšem zachovávala (možná profesně podmíněný) optimismus. A skutečně, krátce po osmé hodině se mračna protrhala a slunce opanovalo oblohu. Pochopili jsme, že Chorvatsko je zřejmě rozděleno na několik podnebných částí, poměrně ostře ohraničených, z nichž každá může mít zcela jiné počasí. Ostatně markantně jsme to zažili při zpáteční cestě, když u moře svítilo slunce a po projetí šestikilometrového tunelu Svatého Rocha (Sveti Rok) v pohoří Velebit jsme se ocitli ve vnitrozemské mlhavé oblačnosti.

Byli jsme tedy na chorvatském území a snažili se rozluštit různé nás míjející nápisy a cedule. Zprvu to šlo dosti ztuha, ale staroslověnský základ chorvatského jazyka se přece jenom nedal zapřít, jen se občas musela popustit uzda fantazii. Tak třeba často jsme naráželi na slovo odmorišće, což s mořem nemělo nic společného, zato s českou „úmorností“ ano – jednalo se o hospodu či restauraci, tedy místo ke zbavení se úmorné únavy. České trochu hanlivé „kuča“ je v Chorvatsku prostě dům. Konoba se sice hodně podobá české knajpě, i když tady se asi o praslovanský základ slova nejedná. Některá slova byla doslova totožná, hlavně když se vzalo v úvahu, že chorvatské „h“ se čte „ch“, takže vrh je skutečně vrch, Hrvatsko je Chorvatsko. Ale na to, jak se zde mluví, v dalším povídání ještě narazíme.

Velká Paklenica

Letecký pohled na městečko Starigrad a Velkou paklenickou soutěsku

NÁRODNÍ PARK PAKLENICA

Hned úvodem si přiznejme, že tento nádherný přírodní park není „nic moc“ pro přízemní pěší turisty. Nejvíce ho ocení ti, co provozují „vysokohorskou“ turistiku a horolezci. Není také náhodou, že většina reklamních záběrů je pořízena z kopců, dronů i letadel.

Existují dvě Paklenice, Velká a Malá. Byli jsme v té Velké. Vstup je tam pochopitelně zpoplatněný, autobus tam nemůže parkovat, jen nás dovezl na výchozí bod pěších túr (několik set metrů za pokladnou), tam nás vysadil a kamsi mimo park odjel s tím, že se v určený čas pro nás vrátí a všichni už musíme být připraveni k nastoupení. Nutno předeslat, že toto se opakovalo na více navštívených místech a že naše parta v tomto ohledu byla velice ukázněná.

Velká Paklenica je kaňon mezi vápencovými skalami. Protéká jí ponorný potok, ten se během roku ztrácí kdesi v podzemí. Je to vlastně krasová záležitost a v blízkém okolí je řada jeskyň takto vytvořených. Vápenec se vodou obohacenou vzdušným oxidem uhličitým (tady vlastně kyselinou uhličitou) sice málo, ale přesto mění na hydrogenuhličitán vápenatý, který je (trochu) rozpustný. Při vyschnutí se mění opět na normální vápenec, zdánlivě velmi tvrdý nerost nebo jeho méně tvrdé formy. Tak vznikají krápníky, ale i třeba měkčí pórovitý travertin (kdo byl v tureckém Pamukkale, ví o čem je řeč).

Při procházení kaňonem může mít místy leckdo klaustrofobní závrať z vysokých skalních stěn. Cesta od parkoviště stoupá poměrně rychle nahoru, je pouze hrubě dlážděna, člověk si musí hlídat

Vstupenky do NP Paklenica

nohy (kotníky) a turistické hůlky jsou v obou směrech (nahoru i dolů) k nezaplacení. Horní část kaňonu je rovinatá, skály se poněkud rozstoupí a v korytě potoka je krásná „modrá“ a „zelená“ voda – je to ale jen světelný efekt, nikoliv nějaké znečištění řasami. Veškerá povrchová i vyvěrající voda v Paklenici je pitná, nemá ji co znečistit.

Dopravu kaňonem zde zajišťují nákladní mezci a muly.

Úsměvně jsou ukazatele s nápisem „KUK ...“, je to skutečně vyhlídkové místo.

Tlačeni časem a hlavně nutnou časovou rezervou jsme ani nedošli do vzdálené hospody a zavlás se vrátili zpátky. Podle zpráv mladších a hbitějších účastníků zájezdu jsme ale o nic nepřišli, ani tam nebyla pořádná vyhlídka. Co nás zaujalo, to byly houby. Rostlo tam bez povšimnutí množství málo obvyklých hřibovitých hub – kovář, koloděj a satan (nezaměňovat s u nás běžným hřibem žlučníkem).

V Paklenici se zachovaly jeskyně, které sloužily i partyzánskému veliteli Titovi za II. světové války. Němci se sem do skal moc neodvažovali. Do těch jeskyň jsme se ale ani my nedostali.

Prakticky přesně ve 13.30 jsme nastoupili do autobusu a ve 14:40 jsme vystoupili na dvoře hotelu Orion ve Vodici, 20 minut před tím, než museli řidiči autobus zamknout, spoutat, umrtvit pod hrozbou existenčních sankcí ze strany EU.

V 15 hodin už jsme byli ubytováni v příjemném pokoji 3*** hotelu s obvyklým standardem. Na spaní ale nebylo moc pomyšlení a tak jsme ještě vyrazili na společnou vycházku Vodící, při níž jsme zjistili, kde je pláž, hypermarket, pekárna a výhodná směnárna.

Do spánku jsme upadli až po večeři....

VODICE

Vodice je pěkné přímořské letovisko s asi 5-9 tisíci stálých obyvatel (ten rozptýl je značný kvůli sezónním výkyvům), které má velkou ubytovací kapacitu.

Jeho historie se traduje už od poloviny 14. století, později se město úspěšně bránilo útokům Turků. Téměř zázračně uniklo poničení či zničení v době jugoslávské občanské války v letech 1991-

Vodice

Letecký pohled na letovisko

1995. Tradije se, že se přijíždějící koloně tanků jugoslávské armády postavil do cesty osamělý muž (trochu se pochybuje o jeho přičetnosti). Zaskočená kolona zastavila a muž veliteli vysvětlil, že jestli chtějí jet dále, že můžou, ale že Vodice je plná odpočínutých a zrekreovaných chorvatských vojáků, kteří si to se Srby ochotně rozdají. Velitel kolony nechtěl takovou srážku riskovat, do Vodice nevjel a Srbové se odjeli vyřadit jinam.

Vodice má sice „staré město“, ale příval peněz od rekreatů ho už natolik zmodernizoval, že se o „památném jádru“ nedá mluvit. Kostel, pár malebných domů v okolí, zbyteček hradby v podobě Čarišovy věže skrčené za kostelem. Jinak je to soubor hotelů, výstavných domů a vil. Z hotelů opticky vynikají nová Olympia Sky a hotel PUNTA. Vily vlastní lékaři, právníci a podobné profese, ale častěji slouží jako apartmány pro rekreaty a majitelé (jak je zde zvykem) se uskromňují v nějaké komůrce, protože nemovitost musí vydělávat. Sezóna musí vydělat na celý rok. Musí také vydělat na majitele a obslužný personál, který většinou pochází z blízkého či vzdálenějšího okolí a ve Vodici se zdržuje jen přes sezónu. Zjišťovat v Chorvatsku něco takového jako je „průměrný plat“ či „příjem“ nedává žádný rozumný smysl. Jsou velké, až násobné rozdíly v situaci mezi pobřežními letovisky, turistickými centry, velkými městy a „běžným“

Čarišova věž

Poslední pozůstatek městských hradeb

vnitrozemím. Důležité také je, zda má člověk z vnitrozemí sezónní zaměstnání v letoviscích a zda z příjmu žije sám, se svou užší rodinou nebo živí širší příbuzenstvo. A tyto rozdíly se pak promítají i třeba do důchodů.

Na rozdíl od italské Neapole a okolí (abychom to s něčím srovnali) jsou zdejší pláže volně přístupné, i ty, které přiléhají některému většímu hotelu (Olympia Sky, Punta,...). Ale i pokud se tam nacházejí nějaká lehátka, je radno se jim vyhnout – jakmile je člověk použije, je okamžitě zinkasován. Jistou zajímavostí jsou šestiúhelníkové betonové plošiny kousek od břehu, které slouží jako „pláž“ bez písku a kamení. Jinak platí obecně, že břehy a mělčiny u břehů jsou hrubě kamenité. Platí zde varování před žahavými mořskými ježky. Pravdou je, že pláže u větších hotelů jsou ježků zbaveny, ale měli jsme možnost je vidět na neobydlených Kornatských ostrovech, kde je pochopitelně nikdo neodstraňuje. Jejich popíchání při šlápnutí nebo při dosednutí se údajně špatně hojí a neodstraněné bodliny způsobují hnisavé rány. Návštěva lékaře se doporučuje. O tuhle zkušenost jsme ale byli bohudíky ochuzeni. Boty do vody jsou však téměř povinné, protože vstoupit na kameny pod hladinou je poukázka na řezné rány v chodidlech. Kameny jsou sice omlety mořem, ale také rozlomeny a pak mají ostré hrany. Voda je, alespoň tam, kde jsme měli možnost to posoudit (Vodice, Tribunj, Kornatské ostrovy,...) velice čistá a průzračná do značné hloubky. Není tedy divu, že se v „černé kronice“ často objevují smrtelné úrazy málo zkušených českých potápěčů, které podmořské krásy lákají.

Jako zajímavost budiž zmíněna pláž pro psy. V její blízkosti je ovšem radno našlapovat opatrně.

Nákup pečiva není žádný problém. Slovo PEKARA opravdu označuje pekárnu (dokonce jsem cestou viděl verzi PEKARNA). Jen je potřeba se trochu vpravit do zdejšího pekařského názvosloví, ale koupí-li si člověk universální balkánský burek, zpravidla se sýrem nebo se špenátem, pak si pochutná a dokonce se i nají, ba překlene tak poledne v případě, že má v hotelu zajištěnu polopenzi. Pekárna má většinou podobu stánku, ale může se jednat i o kamenný obchod nebo „předsálí“ obchodního řetězce. Prodej pečiva je tu jen s mírnou nadsázkou „na každém rohu“.

Padla-li zmínka o obchodních „řetězcích“, pak je tu často vidět třeba nám známý LIDL, ale zdá se, že domácí pole ovládl *Hipermarket TOMMY ...to mi treba* (název spojený se slovní hříčkou). (Mimochodem. chorvatština nepoužívá Y).

Pekárny často sdružuje řetězec **BOBIS**. Ceny v řetězcích jsou víceméně stejné jako v našich maloměstech (tedy tam, kde nejsou v dosahu akční ceny Kauflandu a Lidlu). Srovnatelnost cen a ubytovacího standardu, relativně snadné dorozumění i čisté moře nepochybně přispívají k masové oblibě Chorvatska u českých dovolenkářů. A protože čeští dovolenkáři přinášejí peníze, dnes už nejen za kempy, ale i za hotely, apartmány a stravování, je patrná snaha místních lidí jim všemožně vyjít vstříc (ale také je co nejvíce zinkasovat).

Platí se zde v chorvatských kunách (Čechy pochopitelně přezdívaných nemravným českým slovem), ale vyplatí se sem cetovat i s eury. Směnáren je zde hodně, chce to jen trochu trpělivosti si najít tu nejvýhodnější, ale není valného rozdílu mezi směnnými kurzy v Česku a Chorvatsku. Ve

IDEATOURS, OIB. 04043760567
VI. Silvana Lovrić
Ovlašteni mjenjač Jadranske banke
Herfordska b.b. 22211 Vodice
Datum i vrijeme: 11.9.2018 16:23:42
Blagajnik: PETRA
Platni instrument: GOT
Način plaćanja: Gotovina
Iznos: -270,00 HRK
Potvrda o otkupu broj: 0000025618
Račun: 28957/MJ1/1

ZKI 4fd3cd780ff94fd57a26e4e5e6c1f9b5
JIR c04dd369-8d8b-4e04-8c59-3c21f7a4c1c0

Iznos	Valuta	Tečaj	Ukupno kn
1.000,00	CZK-203	0,270000	270,00

Za isplatu: 270,00 HRK
Mjenjačke transakcije su oslobođene
plaćanja PDV-a prema čl. 40 toč.1 st.e)
HVALA NA POVJERENJU!

IDEATOURS, OIB. 04043760567
VI. Silvana Lovrić
Ovlašteni mjenjač Jadranske banke
Herfordska b.b. 22211 Vodice
Datum i vrijeme: 9.9.2018 10:00:12
Blagajnik: IVICA
Platni instrument: GOT
Način plaćanja: Gotovina
Iznos: -710,00 HRK
Potvrda o otkupu broj: 0000025401
Račun: 28709/MJ1/1

ZKI 2264787381831f7d3bb01902fb49ad17
JIR 06a8e8f4-4094-4cc3-9727-77f570e4799b

Iznos	Valuta	Tečaj	Ukupno kn
100,00	EUR-978	7,100000	710,00

Za isplatu: 710,00 HRK
Mjenjačke transakcije su oslobođene
plaćanja PDV-a prema čl. 40 toč.1 st.e)
HVALA NA POVJERENJU!

Potvrzení ze směnárny ve Vodici - nákup HRK za € a Kč

BOBIS d.o.o.

4. gardijske 51, 21000 Split
Prodavaonica broj 81
Ćirila i Metoda 11, 22211 Vodice
OIB: 88148846119

Naziv	Cijena	Kol.	Iznos
-------	--------	------	-------

MALI BUREK SIR 150	8.00	2.00	16.00
P.B.P. LIZIKA 0,18	3.60	1.00	3.60

UKUPNO (kn) : 19.60

Način plaćanja : NOVČANICE
Račun broj : 63532/181/ 2
Datum : 11.09.2018 13:22
Konobar : 448 Stol :

Porez na potrošnju...	0.00
Porez (PDV).....	3.37
Rekapitulacija poreza	

Stopa	Osnovica	Iznos
PDV		
25.00	12.80	3.20
5.00	3.43	0.17

Zaš.Kod:9ec80a01aa7b2aeb823b7ab49df5c6de
JIR:838a0943-9677-4103-aff9-2ff40bbc792c

U CIJENU JE URAČUNAT PDV.

HVALA NA POVJERENJU

TOMMY d.o.o.

Domovinskog rata 93, 21000 Split

OIB:00278260010

Hipermarket P-300

Ulica Ćirila i Metoda 15, 22211 Vodice

Blagajnik: 8928

JOGURT ČVRSTI	2	1,99	3,98
ARTIKLI	2		
UKUPNO			3,98
Gotovina	kn		3,98

PDV 25.0%	3,18	0,80	3,98
-----------	------	------	------

JIR:630654b8-2335-4b33-b3a1-38258cb8be17

ZK:2414b05c9c0f07cdbaf90f4b249ca98a

Fiskalni račun:128230/0010300/1

7521 0300/001/052 11.09.18 13:19 AC-00

HVALA VAM NA KUPOVINI

www.tommy.hr

TOMMY d.o.o.
 Domovinskog rata 93, 21000 Split
 OIB: 00278260010
 Hipermarket P-300
 Ulica Cirila i Metoda 15, 22211 Vodice

Blagajnik: 8667

SALAMA KULEN D	1	34,99	34,99
SALAMA ZIMSKA	1	39,99	39,99
SIR TRAPIST 30	2	20,99	41,98
LIKER MARASCHI	1	103,99	103,99
ARTIKLI	5		
UKUPNO			220,95
Gotovina	kn		220,95

PDV 25.0%	176,36	44,09	220,45
POV. NAK 0.50	1		0,50

JIR: 2970ce7f-89e5-44f0-9b70-1b070a323d96
 ZK: 50f4e8aca9de3d3f82c9767c0cb0615e
 Fiskalni racun: 129793/0010300/1
 9133 0300/001/054 14.09.18 15:42 AC-00

HVALA VAM NA KUPOVINI
www.tommy.hr

BOBIS d.o.o.

4. gardijske 51, 21000 Split
 Prodavaonica broj 81
 Ćirila i Metoda 11, 22211 Vodice
 OIB: 88148846119

Naziv Cijena Kol. Iznos

P.B.P. LIZIKA 0,18	3.60	1.00	3.60
MALI BUREK SIR 150	8.00	3.00	24.00

UKUPNO (kn) : 27.60

Način plaćanja : NOVČANICE
 Račun broj : 61477/181/ 1
 Datum : 14.09.2018 15:47
 Konobar : 643 Stol :

Porez na potrošnju... : 0.00
 Porez (PDV)..... : 4.97
 Rekapitulacija poreza

Stopa	Osnovica	Iznos
PDV		
25.00	19.20	4.80
5.00	3.43	0.17

Zaš. Kod: c7186ccb85fd2490291255c36dc276dd
 JIR: 949c4e2d-5f1f-49f4-98f1-f6ed801ef5b5

U CIJENU JE URAČUNAT PDV.

HVALA NA POVJERENJU

Účtenky z obchodu

Balkánský burek se sýrem

ZAJEDNIČKI OBRT DOBRO JUTRO
 vl. Suzana Brkić i Anđelka Dražić
 VLADIMIRA NAZORA 22
 22211 VODICE

OIB: 61942979592 Kasa: 1
 Račun: 21923-POSL101-1
 Datum: 14.09.2018 Vrijeme: 11:35:07

101 PRODAVAONICA 1 VODICE

Naziv proizvoda	J.M	% Poreza	
Kolicina	Cijena	Iznos	% Popust

BUREK SA SIROM 130G PEK SNACK KOM	25,00
2,000	7,90
	15,80
	0,00

IZNOS POPUSTA : 0,00

IZNOS ZA PLATITI : 15,80Kn

%PDV	OSNOVICA	POREZ
25,00	12,64	3,16

NAKNADA

ZASTITNI KOD RACUNA

aec7a371ac9abb36294def5dcb3c914f

JIR

333f0d4c-da7e-4c1d-838f-8c1e61d4ff5

Poslužitelj:

RONCEVIC MIRELA

VRSTA PLACANJA: NOVČANICE

Hvala na posjeti !

směnárnách pak berou jak eura, tak české koruny. Je asi nejlepší se do Česka nevracet s kunami, vypravit se do Chorvatska s jistým minimem a v rezervě mít raději koruny a eura. Vyzkoušeli jsme dodatečnou směnu eur i korun v jisté doporučené směnárně ve Vodici. Proběhlo to snadno, legálně (proti účtu) a bez poplatků (to je potřeba si pohlídat - pokud směnárna neúčtuje poplatky, tak to většinou ve výloze inzeruje.) Je také možná zpětná směna kun za koruny a eura, kurs je v tom případě trochu jiný, ale nijak podstatně (zase asi jako u nás – z něčeho směnárna musí žít). U nás stále probíhají dosti vzrušené diskuse o EET. V Chorvatsku jsme dostávali standardizované účtenky i v kdekákém krámku, asi jsou tam na to dost přísní a také zvyklí. Na tržištích se zemědělskými produkty a v prodeji produktů podle silnic se to ale asi moc přísně nebere.

Ve Vodici ani jinde jsme neviděli policajty, vzácně jsme zahlédli policejní vozidlo. Nemám tedy žádnou fotografii policie. Pro srovnání: ve Španělsku a v Turecku lze vidět policajty (různých složek) snad na každém rohu.

Každý hotel hodný toho jména má vlastní bazén, takže lenoši se nemusí obtěžovat chodit až na pláž. Hotel Orion měl také vlastní bazén a dětské brouzdaliště, špičkový Olympia Sky, má dokonce bazén (údajně volně přístupný) až na střeše výškové budovy, a to přitom stojí doslova pár metrů od pláže. Z hotelu Orion jsme to měli k plážím 15 až 30 minut, podle toho, kde jsme se chtěli „usadit“. Nejsme ale nijak zvláštní milovníci koupání, takže jsme všeho užili víceméně střídmě (a i tak toho bylo dost).

JAK SE TU VLASTNĚ MLUVÍ... **(A TROCHA MODERNÍ HISTORIE NAVRCH)**

V 19. století přišel do intelektuální módy panslávismus. Jakási víra v to, že slovanské národy, spřízněné společným jazykovým základem, mohou (a měly by) spolupracovat a dokonce se sjednocovat ve společné státní celky.

Zdalo se to logické a toto neopodstatněné „bláznovství“ trvalo až do zhruba první třetiny 20. století. V důsledku toho vzniklo Československo nebo Království Srbů, Chorvatů a Slovinců – později přejmenované příznačněji Jugoslávie. Zprvu nikdo nebral na zřetel už tehdy existující animozity mezi slovanským Polskem a Ukrajinou nebo mezi Ukrajinou a Rusíny, případně mezi Ukrajinou a Ruskem. Karel Kramář, jeden z mužů 28. října, tlačil na monarchistické zřízení v rámci ruské říše.

Nápor reality panslávismus ale neustál. Československo se rozpadlo už za 20 let, po opětovném spojení (což byl mj. únik Slovenska z řad poražených států, dodnes je Slovensko formálně ve válečném stavu s USA) se Československo nakonec rozpadlo po dalších zhruba 45 letech. Tyto dva národy se ale dokázaly rozejít vcelku přátelsky a vycházet spolu nadále vstřícně.

Jugoslávie se rozpadla za krvavých bojů a prolitá krev jejím národům brání v normální koexistenci dodnes. Zvláště válka chorvatsko-srbská, která z nich byla nejhorší, byla skončena až po výhrůžkách Evropy, že NATO rozbombarduje jejich hlavní města, neuzavřou-li mír. Zafungoval příslib vstupu do EU a možnost dosáhnout na evropské dotace, ale znalci tvrdí, že pod povrchem zdánlivého klidu napětí trvá a stačí sebemenší záminka, aby válka znovu propukla. Dodnes se v

Chorvatsku nesmí objevit auto se srbskou poznávací značkou, chce-li jeho posádka vůbec přežít.

Jakmile se jižní Slované spojili v jeden stát, zjistili, že kromě velké podobnosti jazyka je vlastně nespojuje vůbec nic – snad jen vzájemná nenávisť a leckde i přežitky v podobě krevní msty. Srbochorvatštinou mluvili Srbové, Chorvati, Bosňáci i Černohorci, byť s místními dialekty, Slovinci a Makedonci jim alespoň rozuměli. Všichni měli ale různou historii, byli pod vlivy Rakouska, Uher, Turků, Italů (historicky dlouho Římanů a později především Benátčanů), někdejší Byzance (a výčet určitě není konečný). Byli roztrženi nábožensky mezi křesťany (římské katolíky, řecké katolíky východního ritu, ortodoxní a východní církve,...), muslimy, judaisty... Ekonomicky na tom byli všichni bídne, ale na různé úrovni. Od relativně bohatšího Slovinska až po nejchudší Černou Horu a Makedonii. Ale to jim nebránilo se do sebe pustit třeba jen noži a sekerami, pokud se nedostali k modernějším zbraním.

Kdo je viníkem, to ať se nikdo ani nepokouší zjistit. Vůbec nebude vědět, kde začít. Vezmeme-li jen paradoxy z Chorvatska, bude to pro ilustraci asi stačit. Ve středověku a v raném novověku byly balkánské země ohrožovány úspěšně i neúspěšně osmanským Tureckem. Na části chorvatského území vzniklo jakási nárazníkové vojenské území zvané různě, též Krajina. Byla to jakási vzdálená obdoba kozáckých oblastí v Rusku a na Ukrajině. Největší střety s Turky se odehrávaly tam. A mezi obránci se ve větší, později rozhodující míře objevili Srbové. Podobně jako kozáci nebo u nás Chodové měli vzhledem ke svému častému bojovému nasazení různá privilegia. Postupně však vliv Osmanské říše slábl, ale privilegia a daňová zvýhodnění generacím Srbů zůstávala a stávala se „trnem v oku“ Chorvatům. Postupně sílil tlak na to, aby Srbové buď odešli nebo pozbyli svých výsad.

Josip Broz - Tito

Střety a násilnosti vyvrcholily s nástupem generála Ante Paveliče do čela Chorvatska na počátku druhé světové války. V roce 1941 vznikl stát Chorvatů pod patronací hitlerovského Německa, v zemi začali řídit ustašovci (jistá obdoba německých SA). Vznikly koncentrační tábory pro Srby, židy, muslimy, cikány a politicky nepohodlné Chorvaty. Poměry tam byly balkánsky kruté, takže i němečtí návštěvníci z řad SS byli přinejmenším zaskočení. Němci přitom Jugoslávii alespoň administrativně rozdělili na několik státních útvarů.

Prvním paradoxem je skutečnost, že proti Chorvatovi Paveličovi a Němcům, obsazujícím Jugoslávii, se postavil komunista Josip Broz zvaný Tito – taktéž Chorvat. Pod jeho vedením se partyzánská armáda vymkla z jakékoliv kontroly kapitulujícího království, obsadila jugoslávské hory a většinu vnitrozemí. Pod partyzánskou vládou probíhal skoro normální život, fungovaly školy, nemocnice, jakési potravinové zásobování. Pod německým tlakem se partyzánské území měnilo, zmenšovalo i zvětšovalo, ale nikdy nezanklo. Co bylo podstatné, Tito dokázal sjednotit všechny sympatizanty bez ohledu na národnost, tedy i Srby. S koncem války partyzáni osvobodili řadu měst od Němců i ustašovců, Bělehrad obsadili sice s pomocí Rudé armády, ale jako rovnocenný partner.

(Něco podobného se odehrálo i v sousední Albánii pod vedením Envera Hodži). Po skončené válce stanul v čele sjednocené Jugoslávie Tito, později titulovaný jako maršál (v Albánii podobně Enver Hodža). Tito byl typický komunistický diktátor, dokázal nevybíravě zlikvidovat všechny významné osobnosti, pokud ohrožovaly jeho postavení. Ale nesáhl k masovým vraždám stalinského typu. Jeho popularita jako vítězného partyzánského velitele byla prakticky bezmezná, i čeští turisté (pokud se do Jugoslávie dostali) později vzpomínali, že jeho portrét visel v mnohých jugoslávských rodinách. Jeho osobní autorita také udržela SFRJ (Socialistickou federativní republiku Jugoslávie) pohromadě.

Vojenské sebevědomí podpořené vítěznou zkouškou v průběhu války mu vsutku nechybělo. Odmítl se podřídit Stalinovým ambicím a vymkl se ze Stalinova vlivu. Dochovala se diplomatická korespondence, v níž Tito píše Stalinovi zhruba toto: „Nepřestanete-li na mne posílat své vrahy, pošlu za Vámi také jednoho. Buďte ujištěn, že druhý už nebude potřeba“.

Tito se připravoval na válku se Sovětským svazem, obživil jeskynní komplex v Paklenici jako zamýšlené sídlo velení armády. (Enver Hodža zaplnil Albánii stovkami bunkrů ze stejného důvodu). Na další válku na Balkáně už si Stalin (a další sovětsí diktátoři) netroufl, Sověti si ruce zakrývali jen v Maďarsku a také později v Československu (do té doby k ovládnutí u nás stačili sovětsí poradci), ještě později se pustili do vojenského dobrodružství v Afghánistánu.

Jugoslávie, Čína a Albánie začaly být trochu pokrytecky (hlavně kvůli domácímu publiku v rámci Varšavské smlouvy a RVHP) nazývány zeměmi, krácejícím k socialismu a komunismu vlastními cestami.

Nabízí se v tomto ohledu srovnání s Francovým režimem ve Španělsku. Tito a Franco měli mnoho společného. Zemi ovládli vojensky, byť každý za jiných podmínek. Oba dali velkou pravomoc „lidu“ - za Tita měli dělníci ve fabrikách velkou míru samosprávy, Franco silně podporoval „státní“ odborovou ústřednu a její odboráře (odbory a rodina byly za Franca důležitými pilíři státu). Ani jeden se nepustil do nějakého zahraničního vojenského dobrodružství (pomiňme symbolickou Modrou legii španělských dobrovolníků s osobními motivy k odvetě za „interbrigadisty“). Nedali také žádnou věrohodnou záminku k zahraniční intervenci po skončení 2. světové války. Oba vládli doma tvrdou rukou, ale nikterak nebránili lidem odcházet na studia a za prací do jiných zemí (a také se vracet). Představovali pro ně totiž důležitý zdroj peněz a hlavně zahraničních technologických zkušeností. (Hodža zemi izoloval téměř totálně a zavinil její znatelný úpadek, z něhož se Albánie hned tak nevzpamatuje). A společně měli i štvání komunistické propagandy. Pamětníci jistě vzpomenu na propagandistické výkřiky typu "krvavý pes Tito" a "fašista Franco". Přitom to s tou "krvavostí" Tita nebylo ani zdaleka srovnatelné s tím, co se dělo v Sovětském svazu i u nás, ba ani s tím Francovým "fašismem" to nebylo tak docela přesné. Oba byli nesporně kontroverzní diktátoři, ale vynášet hodnotící soudy na propagandistickém základě je dost ujeté od reality.

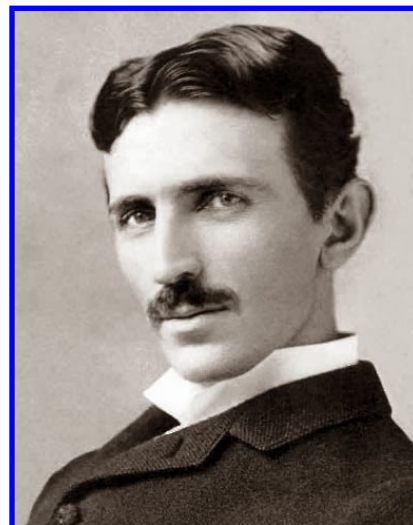
Skeptici prorokovali rozpad Jugoslávie po Titově smrti, optimisté tomu nepřikládali víru. Jenže po Titově smrti se nenašla další silná osobnost, jen politici místního významu a jim poplatní novináři (prodejná žumpa jako všude jinde), a během několika málo let roztrhali Jugoslávii na kousky s krvavými kulisami toho dramatu.

A dosud společnou řeč – srbochorvatštinu – začali nazývat „vlastenecky“ nazývat po svém, tedy jako „chorvatštinu“, srbštinu“ a tak podobně, a usilovně se pracuje na kodifikování nářečových rozdílů, aby se svébytnost jazyka prokázala a posílila. Jenže paradoxům není konec.

Dabování filmů je drahá věc, takže srbské děti koukají na pohádky namluvené v chorvatštině - nemají pocit, že poslouchají cizí jazyk a často i mluví chorvatsky.

Nebo v anketě o největšího Chorvata se na prvním místě umístil Tito, na druhém místě Nikola Tesla, vynálezce z oboru elektro, který je ovšem etnickým Srbem. V první padesátce je etnických Srbů ovšem hodně. (Ostatně za největšího Čecha byl označen Lucemburčan a říšský císař Karel IV., s jehož „češtvím“ je to dost vachrlaté, největším Rusem zůstává Gruzínek Džugašvili, známější jako Stalin, o slávě kdysi nenáviděného Korsičana Napoleona ve Francii ani nemluvě. I „tatíček“ Masaryk byl genetický voříšek a nejméně čtvrtinový karpatský Němec, zakladatel vlasteneckého Sokola Tyrš, byl poloviční Němec Türsch, a jeho spoluvůrce Fügner byl Němec, který česky ani neuměl – to jen, abychom se Chorvatům zase tak moc nedivili).

A ještě jeden paradox. Komunistickým populárním diktátorem byl Chorvat maršál Tito. Ve Vodici je přitom pomník obětem komunistického režimu – docela dobrý fór, ne?

Nikola Tesla
geneticky (dle DNA) můj vzdálený
příbuzný

ZADAR

V neděli 9. září nám bylo dopřáno lenošení a odpočinek po předchozím cestovním trmácení. Ale v podvečer nás čekal výlet do Zadaru.

Na Zadaru je vidět, že něco takového, jako je nějaká sjednocující chorvatská historie, vlastně neexistuje. Různé části země i jednotlivá větší města mají v sobě zaklety nejruznější historické vzpomínky. Tak třeba právě Zadar a přilehlá část Dalmácie.

Už v době kolem 9. stol. před naším letopočtem byla oblast osídlena kmenem Ilyrů. Na přelomu tisíciletí se pak oblasti zmocnila Říše římská, ale v duchu dobrých římských tradic (hlavně „pax Romana“) měl Zadar značnou autonomii – Římané se zpravidla spokojili s formální vládou, s placením různých daní, případně s odzbrojením obsazené země, a nepletli se zbytečně do otázek náboženských nebo tradičních příbuzensko-mocenských vazeb (nic takového, jako eurounijní buzerace v nepodstatnostech, neprovozovali). Po pádu západní části Říše římské připadl Zadar Byzanci. Přicházející Slované pak nazývali poitalštěné obyvatelstvo Zadaru jako Latiny. Byzantská říše ovšem postupně slábla a dějiny Zadaru se stávají bez pomoci odborné literatury značně nepřehledné. Zápolily o něj jak Benátská republika, tak Chorvati. Válka střídala válku a stejně tak se měnili pánové Zadaru. V roce 1202 Zadar dobyli Benátčané s podporou drancující 4. křížové výpravy, což nebyl konec dějin, ale počátek řady povstání, na jejichž konci Zadar připadl Uhrům. Ladislav I., král neapolský z rodu Anjou a titulárně král uherský město několik let držel, ale pak ho za pakatel prodal Benátské republice. To se psal rok 1409 a Benátčané pak drželi Zadar skoro 400 let.

ZADAR
Letecký pohled

Po pádu Benátek připadl Zadar na čas rakouským Habsburkům, pak jim ho také na krátkou dobu vyrval Napoleon a zřídil zde Ilyrskou provincii, ovšem když odešel Napoleon do propadliště dějin, byl Zadar zase vrácen Rakousku. To zde zřídilo

(protože si začalo říkat císařství) Dalmatské království, a jako korunní země Rakouska (jeho Předlitavska) pak zůstalo až do konce 1. světové války. Jak vidět, Zadar toho s Chorvatskem měl kromě polohy moc málo společného.

Po válce se Zdaru zmocnila Itálie, zřídila si zde a v blízkém okolí svou enklávu a Italové zde

Naše putování Zadarem

panovali celé meziválečné období, obyvatelstvo bylo ze tří čtvrtin italsko-jazyčné. Proto se v době 2. světové války stal Zadar terčem spojeneckého bombardování. Teprve po skončení války byl Zadar začleněn do Jugoslávie, italské obyvatelstvo bylo většinou vyhnáno, a začali se zde usídlvat Chorvati. Později se stal Zadar zase terčem jugoslávského (srbského)

bombardování v době občanské války 1991, kdy byl po dva roky jugoslávskou armádou obléhán. (Chudáci děti, které musejí ten zde

zestručněný dějepis šprtat ve školách. Protože však dějiny píšou vítězové, je otázkou, co všechno jim tam říkají nebo zamlčují.)

My jsme do Zadaru dorazili krátce před západem slunce. Ke zdejším raritám patří mj. mořské varhany, systém důmyslně navržených 35 trubek v břehu moře, které se působením vln rozezvučí sedmi akordy. Je-li vln málo, vytváří je v blízkosti za tím účelem plující plavidla. Večerně-noční město asi nemá cenu slovy popisovat, na to jsou lepší fotografie. Prošli jsme ale napříč starým městem až na Náměstí 5 studní, které tu skutečně stojí jako připomínka dob, kdy se město chystalo na obranu proti Turkům a řešilo své zásobování vodou po dobu případného obléhání. Z přilehlého parku je pak dobře vidět na tzv. Pevninskou bránu zdobenou benátským lvem sv. Marka.

Druhou atraktivní raritou je tzv. Pozdrav slunci. Je to v chodníku uložený kruh o průměru nějakých dobrých (odhadem) 20 m, tvořený třemi stovkami solárních světel. Přes den se svítidla nabijí slunečním zářením a večer pak podle jistého harmonogramu světélka vytvářejí různé barevné obrazce. Přitom se po nich může chodit, jsou kryty silnostěnným sklem. Zvláště mě děsila bezstarostnost rodičů, kteří tam nechali malé děti po setmění rozpustile pobíhat, ač o několik málo metrů dále byla nechráněná hrana nábřeží s možností pádu moře. Ale možná je utěšovalo vědomí, že si mohou v případě potřeby „uplácat“ děti nové.

Staré město i nábřeží jsou, jak je v těchto přímořských městech zvykem, působištěm různých pouličních umělců z branže především malířské a hudební, najdou se i živé sochy a prodejci různých atraktivních hraček (maxibublináři, svítící letadélka, světélkující „potvory“,...)

Vstupenky do NP Krka sloužily současně jako lodní lístky

NÁRODNÍ PARK KRKA

Omezím-li se jen na suchá fakta, snadno zjistitelná ve Wikipedii, pak musím konstatovat, že národní park Krka se rozkládá podle (snad větší) části řeky Krka mezi městy Kninem a Skradinem. Krka sama není moc dlouhá, měří něco kolem 70 km. Oblast, která dnes tvoří národní park, ale byla poměrně dlouho neznámá. Dnes ji totiž zpřístupňují různé turistické vymoženosti, jako např. lodní doprava nebo vyhlídkové chodníčky. Bez nich je krajina prakticky nepřístupná, a tak není divu, že sem pronikali a případně tu žili jenom jednotlivci (poustevníci, mniši, poutníci a psanci). Tak tomu

ostatně bylo i jinde v Evropě, v bažinách a mokřadech mohli žít jen zvláště odolní jedinci, často motivovaní nějakou vnější hrozbou. Pokud se taková špatně průchodná oblast nacházela někde poblíž hranice, pak se stala i doménou pašeráků – král Šumavy je příkladnou legendou.

Celý park má rozlohu kolem 110 km², ale my jsme viděli jen část, byť asi tu nejpodstatnější. Do parku jsme vstoupili vchodem č.1 - Lozovac, pod nímž je parkoviště a přístav. Celý ten výlet měl dvě části. První část byla spojena s plavbou po Visovackém jezeře proti proudu řeky. V jezeře se nachází ostrov Visovac (zbožnými lidmi nazývaný Ostrov Panny Marie), na kterém stojí historicky cenný františkánský klášter Matky milosrdné s kostelem Panenky Visovacké.

Historie náboženského mnišského řádu Františkánů počíná rokem 1209, kdy papež Inocenc III. schválil Františkovi z Assisi regule nového řádu a vyslovil souhlas s jeho veřejným vystupováním. Je historickou záhadou, jak se Františkovi vůbec podařilo toho souhlasu dosáhnout, neboť svým nekonvenčním způsobem života, hlásícím se k ideálům prvotního křesťanství, velice pobuřoval vzrůstající se církevní hierarchii.

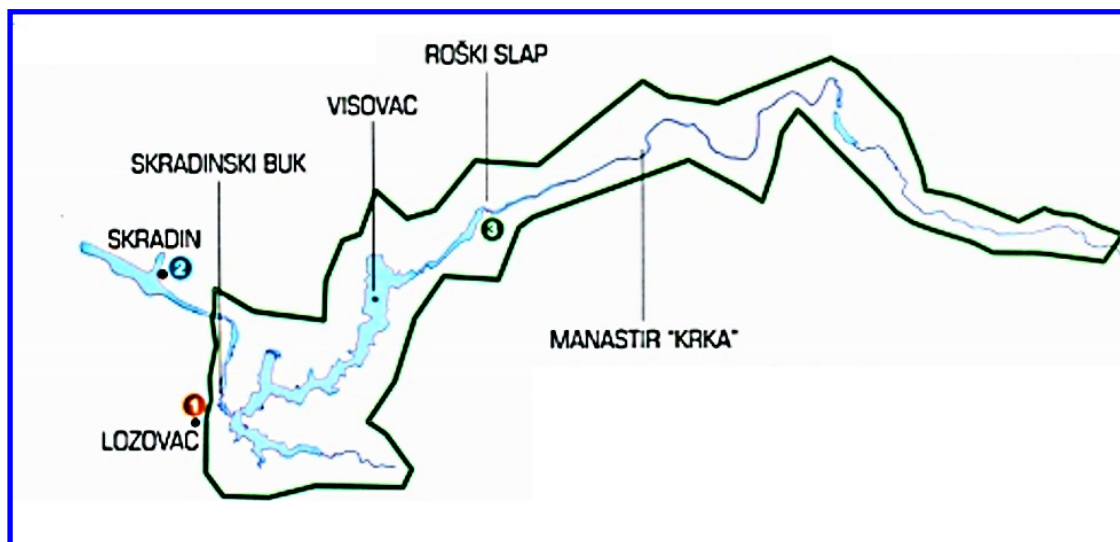
Františkánský klášter na ostrově Visovac

Pravděpodobně papež, navzdory rádcům, usoudil, že by chudý mnišský řád s přísnými regulami mohl vylepšit obraz církve v očích lidu obecného. Tento kalkul do jisté míry vyšel, byť možná trochu jinak, než si Inocenc III. představoval. Zatímco papež je mimo církevní kruhy už prakticky zapomenut, z Františka z Assisi (někdy zvaného též Serafinský – i můj pradědeček byl v r. 1819 křtěný jako František Serafin) se stal snad nejpopulárnější středověký světec a jeho sláva do jisté míry přetrvává dodnes. Jeho řád měl spoustu následovníků, v nichž se dnes vyznat je pro laika poněkud složité. Kromě mužských řádů, k františkánům se hlásících, ale nesoucích jiné názvy (kapucíni, minorité), existují i řády ženské, pojmenované po Františkově přítelkyni a stoupenkyni Kláře z Assisi – tedy klarisky (do jejich řádu pak patřila i Anežka Přemyslovna čili sv. Anežka Česká), a řády civilní, tzv. terciáři (například Šedé sestry, pracující hlavně jako zdravotní sestry, dodnes je možno je v Hradci Králové potkat). Je zajímavé, že k životu sv. Františka z Assisi, který ve prospěch chudých doslova zruinoval svou rodinu a zbavil se jakéhokoliv majetku (důvod, pro který narážel na nelibost církevních hodnostářů a zprvu i veřejnosti) se pojí nedoložitelná legenda, že když jeho kázání neposlouchali lidé, odebral se do divočiny a kázal zvířatům a ptákům, protože to jsou také Boží stvoření. A je to právě tato legenda, která z něj učinila nesmrtelnou osobnost a dnes je mu dokonce svěřen patronát nad životním prostředím. Sochy sv. Františka s ptáky dnes najdeme snad po celé Evropě (krásnou mají v italském Salernu, ale i zde v Chorvatsku v Šibeniku jeho socha stojí).

Protože františkánům regule zakazovaly zbytečné mluvení a kladly na ně mnohá další omezení, odloučenost od světa na ostrově Visovac jim plně vyhovovala. Málokdo k nim našel cestu a oni se k lidem, uznali-li to za potřebné, mohli kdykoliv vypravit. Živili se vlastní zemědělskou produkcí a jinak se věnovali službě Bohu. V klášteře je dnes muzeum se zajímavými sbírkami – raritou je údajně nejmenší kniha, šavle sultánova, prvotisk Ezopových bajek a soubor hlavně stříbrných votivních darů – darů, které klášteru věnovali věřící jako splnění slibu, učiněného v nějaké kritické nebo životně náročné situaci.

"Stříbrný náhrdelník" - pohled shora

Protože v jisté době na ostrově působily dočasně dva řády, měl každý představený svůj oltář – tyto dva oltáře jsou tam dodnes.

Po prohlídce ostrova plavba pokračovala a po proplutí úzkou soutěskou jsme se dostali až k Roškému vodopádu (*Roški slap*), který je velice efektní, ale je vidět dobře jenom z lodi. Má výšku (údaje se liší) mezi 15 – 22 metry, problém je v tom, co je jenom peřej a co už je vodopád. Nad vodopádem tvoří řeka Krka peřeje a malá jezírka – zpěněná voda přispěla k názvu *Srebrene ogrlice*, což přesně přeloženo znamená „stříbrné náhrdelníky“ (staroslovanský jazykový původ je v tom dobře patrný). Množné číslo sice svádí některé cestovky k překladu „náušnice“, ale chorvatsko-český slovník skutečně uvádí „náhrdelníky“, nebo se používá asi vystižnější jednotné číslo.

Popisovat slovy tu nádheru asi nejde, to už zvládne lépe digitální fotoaparát, ale fotku je potřeba promítat na monitor, běžná barevná tiskárna asi to množství nádherných barevných odstínů nezvládne.

Ogrlice se dá (dají) dobře obejít z obou stran a stojí to za zhlédnutí. Pak už nás zase naložili na loď a odvezli zpátky do přístavu. Následovala druhá část výletu.

Poblíž přístavu rostou volně v přírodě brambořiky, které u nás známe jenom jako květinu z květináčů. Pod přístavem, tj. po proudu řeky Krky se nachází Skradinská kaskáda (*Skradinski buk*) zakončená efektním Skradinským vodopádem (*Skradinski slap*). Kaskáda má údajně 17 stupňů menších vodopádů či peřejí, ale vůbec nechápu, jak to někdo mohl spočítat, neboť řeka se tam dělí do několika menších proudů a každý se chová trochu jinak.

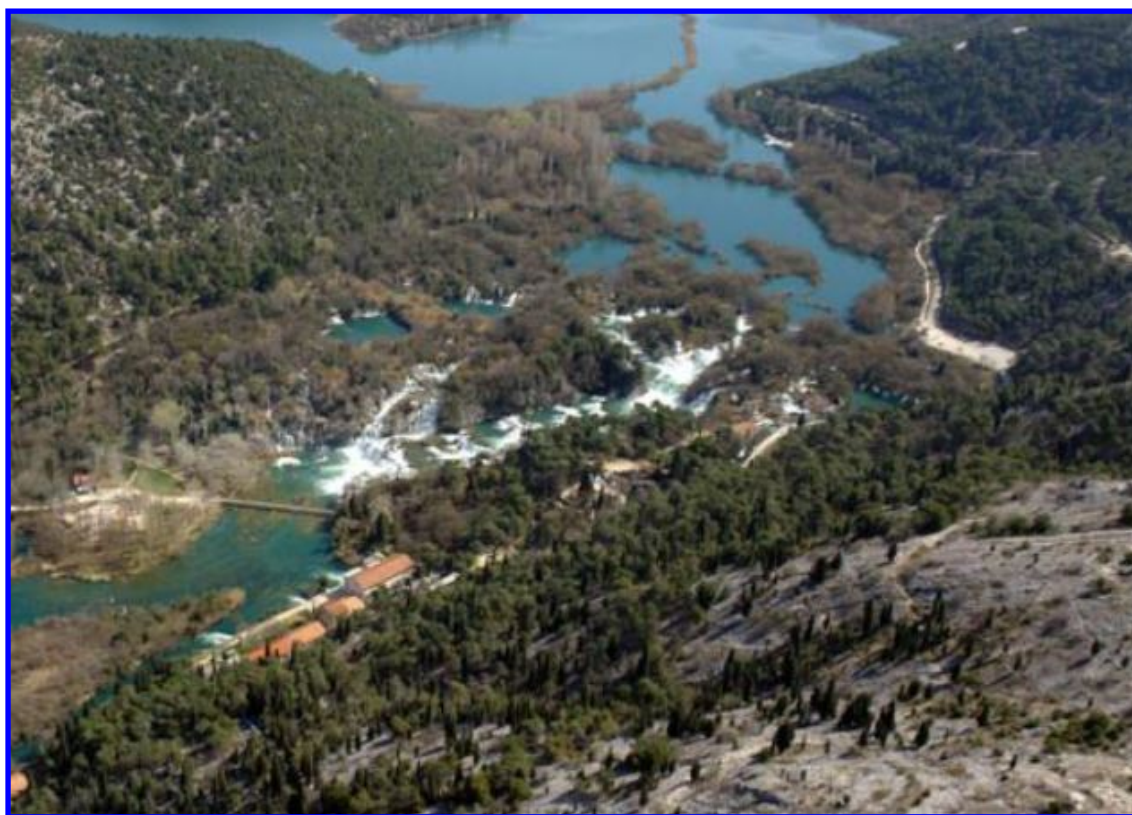
Tam jsme vyrazili pěšmo. Přes kaskády vedou dřevěné visuté chodníčky, které celou tu nádheru zpřístupňují. Opuštění chodníčků je přísně zakázáno – jednak je oblast přísně chráněna, a současně chodníčky zajišťují i bezpečnost turistů, zapadnutí do bažiny nebo tůně by mohlo být životu nebezpečné. Většinou zde platí jednosměrný provoz, takže nejdříve se přejde na pravý břeh, po něm se jde postupně dolů až pod Skradinský vodopád. Délka toku přes kaskády je asi 800 m a překonává výškový rozdíl kolem 46 m. Pod závěrečným Skradinským vodopádem se nachází dlouhá dřevěná vyhlídková lávka, umožňují pohled na vodopád, a po přechodu na pravý břeh se člověk zase vrací k přístavu či parkovišti – cestou mívá různá občerstvovadla, muzea, zbytky vodní elektrárny (jedné z prvních na světě, spuštěné dva dny po Teslově elektrárně na Niagarě a zásobující proudem Šibenik),...

Aby se daly turistické pudy lépe uspokojit (tedy vlk se nažral a koza zůstala celá) je v jezeře pod Skradinským vodopádem dovoleno (!) koupání. Plavat lze ovšem jen k ohraničujícímu lanu – blíže k vodopádu už by šlo o život. Tato možnost je masově využívána, takže to tam vypadá skoro jako na nějaké městské plovárně.

Opět je vhodné dát přednost fotografiím, popisovat slovy to nelze.

Celá ta nádhera je vlastně krasovým jevem. Krka protéká přes vápenec. Je poměrně vodnatá, kromě postranních přítoků má i vlastní podzemní zdroje a také se z části do podzemí noří. Proudící voda, okyselená oxidem uhličitým, pak ve vápenci vytváří podzemní dutiny, které se tu a tam (ovšem v geologických časových lhůtách, ne obden) zbortí a vznikají tak „propasti“ nebo hluboké tůně, a celkově pak vlastně různé členitosti a hráze, přes které se řeka prodírá ku potěše oka turistova a pokladny národního parku.

Vápenec je vůbec zajímavý nerost. Máme ho spojený s představou tvrdosti, ale to je jenom jedna z jeho forem. V příhodných podmínkách jeho povrch „žije“. Tam, kde se povrch vápence rozpouští a současně se povrchová vrstva roztoku může odpařovat, vzniká porézní sintr. Nejběžnější je v podobě krápníků a podzemních krasových útvarů, ale tvoří se i na zemském povrchu. Jeho pórovitost pak umožňuje uchycení mechů a lišejníků, může také způsobit nebezpečnou kluzkost vápencového (mramorového) povrchu. I sintrové povrchy vápencových balvanů v barevné škále od zelené přes hnědou až po černou jsou v národním parku přísně chráněny.

Skradinská kaskáda - pohled shora

ŠIBENIK

(...A TAKÉ TROCHU POVÍDÁNÍ O NÁBOŽENSTVÍ)

Město Šibenik se nachází velice blízko od Vodice a výlet do Šibeniku nám „zabral“ jedno delší dopoledne. Byli jsme vysazení z autobusu na *Obala hrvatske mornarice* (Nábřeží chorvatského námořnictva). Pěšmo jsme se přesunuli kolem sochy krále Křesimíra ke klášteru sv. Františka. Proplétali jsme se uličkami starého města na *Obala dr. Franje Tuđmana* (Nábřeží dr. Franje Tuđmana) a pak ke katedrále sv. Jakuba.

Stavěla se v letech 1433 - 1555 a představuje nejceněnější goticko-renesanční objekt v celém Chorvatsku. Jejím prvním stavitelem byl Juraj Matvejevic zvaný Dalmatinec – má vedle

Pevnost sv. Michala

katedrály sochu. Další stavitelé a umělci pak ve stavbě a výzdobě pokračovali. Katedrála se pyšní 74 portrétními bustami, řadou pozoruhodných postranních kaplí, křtitelnicí i Lvím portálem.

Po jejím prohlédnutí zvenku i zevnitř jsme vystoupali na pevnost sv. Michala (kterou naše průvodkyně zarputile nazývala pevností sv. Anny, zřejmě pod dojmem jedné vadné orientační mapky – jméno sv. Anny -v chorvatštině sv. Any- však nese hřbitov s kostelíkem u zdi pevnosti.)

Pevnost je nově zrestaurovaná a přeměněna na kulturní středisko, dokonce jsme tam shlédli hraný asi 10-minutový dokument o vzniku tří pevností Šibeniku, postavených na obranu před Turky. Z pevnosti sv. Michala (*Tvrđjava sv. Mihovila*) je přímý výhled na pevnost sv. Jana (*Tvrđjava sv. Ivana*). Nedaleko od ní je nově zrekonstruovaná pevnost *Barone*, na kterou lákají všemožné reklamy, ale tu jsme neviděli. Šibenik však nechránily jen tyto tři pevnosti, existuje ještě pevnost sv. Mikuláše v kanálu svatého Antonína. Šibenik nikdy nebyl dobyt silou, pány měnil pouze na základě politických ujednání. Z pevnosti je krásný také výhled na šibenickou zátoku, vlastně stále ještě řečiště Krky, která se průlivem sv. Antonína (*kanal sv. Ante*) vlévá do moře. V dálce je též vidět *Šibenski*

most Jadranské magistrály.

Na svatomichalské pevnosti jsme dostali rozchod, i vydali jsme se jsme se zpět do uliček starého města. Postupně jsme se proklíčkovali kolem kostela sv. Jana až na náměstí Poljana s kostelem **Gospe van Grada** a se sochou sv. Františka, hledící na kašnu se živými želvami.

Šibenik je plný kostelů, klášterů a jiných církevních staveb. Šibenik má 24 kostelů, z nichž polovina slouží svému účelu. To vyvolává otázky po náboženském smýšlení obyvatel nejen Šibeniku.

Šibenski most

Přes most jsme několikrát jeli, ale v autobuse jeho vzhled není vidět

Zastoupení věřících v Chorvatsku je přibližně toto:

římskokatolíci 88%,

pravoslavní 4 % ,

muslimové asi 1% -

zbytek jsou jiná vyznání nebo ateisté. Zhruba a přibližně toto zastoupení odpovídá i národnostnímu složení. Jako římskokatolíci se hlásí Chorvaté, k ortodoxním církvím Srbové, mezi muslimy převládají Bosňáci.

Co může našince trochu překvapit, jsou ulice nebo jiná místa pojmenované po bratřech Cyrilu a Metoději. Tyto dva máme ve zvyku považovat za „naše“, i když víme, že přišli ze Soluně v Byzantské říši. Navíc nás (alespoň tedy ty, které to ještě dnes trochu zajímá) trochu zaskočí, že jsou dost populární právě v Chorvatsku, které píše latinkou, zatímco cyrilici (původně hlaholici) máme spojenou spíše se Srby. Celá věc je ovšem historicky podmíněná. Cyril a Metoděj přišli na Moravu jako věrozvěsti křesťanství, a hlaholici vytvořili jako písmo, v němž se evangelium dalo psát a hlásat ve staroslověnětině (první spisovné formě hypotetické praslovanštiny). Položili tak základ slovanské liturgie v našich zemích, kázalo se ve staroslověnětině, srozumitelné však všem Slovanům. Ze západu a z Říma byl ovšem značný tlak na používání latinského jazyka, bez ohledu na to, že mu rozuměli jen kněží. Staroslověnská liturgie se nejdéle udržela jen v Sázavském klášteře, kde je spojena se jménem sv. Prokopa, který se nedaleko odtud u Kouřimi narodil a u Sázavy původně poustevničil. Stoupenci Cyrila a Metoděje pak ale byli z českých zemí vytlačeni a uchýlili se na Balkán. Tam vytvořili z hlaholice cyrilici, která se více podobala řeckému písmu a byla vzdělanými vrstvami obyvatel snáze akceptovatelná. Těžiště jejich působení bylo hlavně v Bulharsku, kde v té době probíhala christianizace, staroslověnětina a cyrilice se pak rozšířily i na Kyjevskou Rus. Chorvaté se pak rozkolu církve na západní (latinskou) a východní (ortodoxní) přiklonili na stranu latinskou. Převzali tedy i latinské písmo (prakticky stejně jako u nás), ale úctu ke světcům Cyrilovi a Metodějovi si zachovali, jako ostatně všechny křesťanské církve, neboť k jejich svatořečení došlo ještě před církevním rozkolem.

I v Chorvatsku se později strhl boj o staroslověnskou liturgii, je spojen s osobou Řehoře (*Grgura*) Ninského, nástup latiny tedy nebyl jednoduchý.

Dějiny Šibeniku jsou stejně barvitě jako dějiny nedalekého Zdaru, mají sice dost společného, ale také rozdílného. Šibenik založili až Chorvaté ve druhé polovině 11. století. Jeho zakladatelem byl král Petar Křešimir IV., ten tu také má symbolickou sochu poblíž kláštera sv. Františka.

Za následujících uhersko-chorvatských králů měl Šibenik značnou autonomii, ale byl často pod vlivem okolních států. Čtyři století pak patřil k Benátské republice a zhruba sto let k Rakousku Uhersku. Na rozdíl od Zadaru se ho nepodařilo mezi světovými válkami uchvátit Itálii, stal se součástí jugoslávského království. Od Jugoslávie pak Šibenik odpadl jako celé Chorvatsko až v důsledku občanské války v letech 1991-1995, přičemž v letech 1991-1992 zde napáchali značné škody útoky a bombardování ze strany krajinských Srbů.

Šibenik

Tudy jsme chodili

SPLIT

DIOKLECIÁNŮV PALÁC

Split je druhé největší město Chorvatska a stejně jako Zadar a Šibenik leží na břehu moře. Město bylo založeno koncem 3. století našeho letopočtu císařem Diokleciánem. Ten si zde také vystavěl svůj palác.

Město Split prožívalo všemožné peripetie chorvatských dějin. I po vpádu Slovanů do Dalmácie se udržel Split pod správou Byzance a slovanské (chorvatské, charvátské) obyvatelstvo nazývalo potomky římských občanů Latiny. Byzantská říše ale pomalu odcházela na propadliště dějin a o Split usilovala Benátská republika, měla to sem ostatně jen kousek přes moře. Od roku 1069 byl Split součástí Chorvatského království, ale to později připadlo uherským králům. V roce 1420 se vlády města zmocnila konečně Benátská republika a to na dlouhých 370 let. Během této doby zažilo město značný kulturní vzestup.

Existenci Benátské republiky ukončil Napoleon Bonaparte v r. 1797 a po Napoleonově pádu připadl Split Rakousku, později Rakousko-Uhersku a to prakticky na jedno století. Rakousko-Uhersko prohrálo první světovou válku a mapa Evropy se znovu překreslovala. Split byl v meziválečném období věněn do Království SHS, později přejmenovaného na Království Jugoslávie. Za druhé světové války byl obsazen Itálií a Německem a po jejich porážce zůstal součástí Jugoslávie až do jejího rozpadu.

Město samotné jsme však jen letmo zahlédli z autobusu. Navštívili jsme pouze jeho atraktivní historickou památku – Diokleciánův palác. Rovnou je třeba varovat před představou nějaké budovy. Diokleciánův palác bylo vlastně malé městečko postavené na půdorysu velkého římského vojenského tábora a po Diokleciánově smrti se sem stěhovali lidé z okolí.

Gaius Aurelius Valerius Diocletianus (kolem 244 v Dalmácii – 3. prosince 312 nebo 316 ve Spalatu, dnešní Split) měl rodné jméno Diocles. Byl neurozeného původu (on sám nebo jeho otec byli propuštěnými otroky) a tedy teoreticky bez mocenských šancí. Udělal však vojenskou kariéru za císaře Cara a v mocenských bojích po jeho smrti získal na svou stranu dost vojáků, aby ho mohli provolat císařem. Římská říše se ve 3. století nacházela ve zmatcích a chaosu. Doba si žádala silnou autoritu. Nemá cenu zde popisovat na události a skutky bohatý život Diokleciánův i dějiny Říma ve 3. století. Na jeho jméno padá temný stín pronásledování křesťanů a na pozadí toho zaniká poněkud to, že Dioklecián stabilizoval říši, upevnil její hranice, prosadil spravedlivý daňový systém a dal státní správu do jistého pořádku. Současně si uvědomoval, že řídit tak obrovský stát jednotlivcem-samovládcem prostě není možné. Po krátkých pokusech se jmenováním zástupců nakonec zvolil formu tetrarchie – rozdělil římskou říši na 4 části a tři z nich svěřil svým vyvolencům, čtvrtou řídil sám. Její součástí byla jeho rodná Dalmácie. Navíc

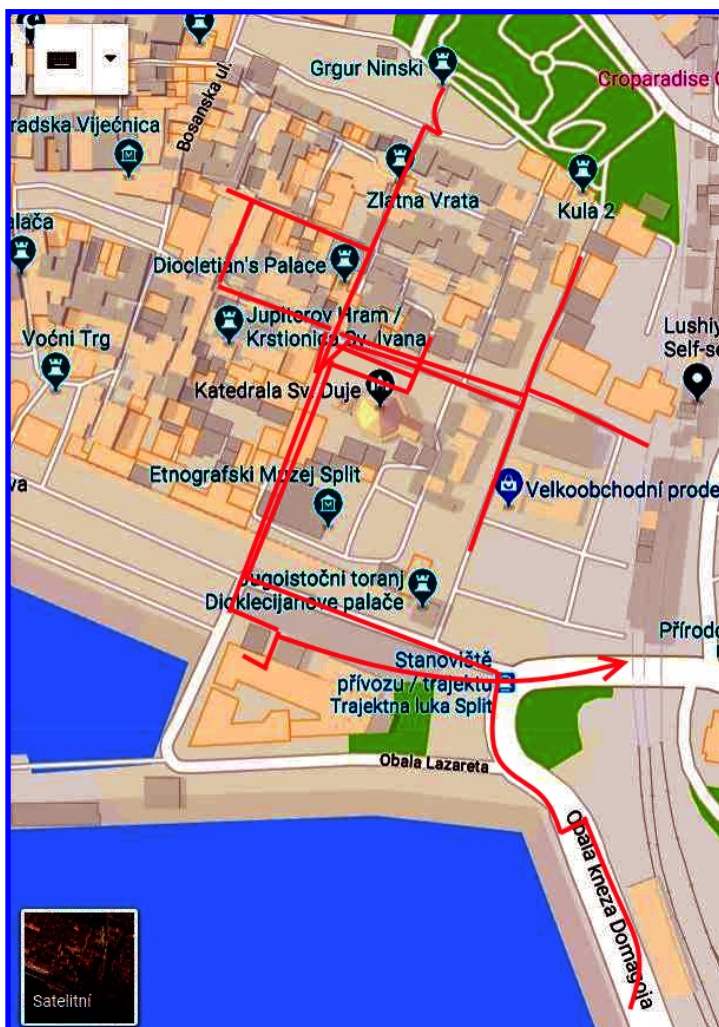
mu blaho říše leželo na srdci tak, že se zhruba dvaceti letech vlády sám a dobrovolně vlády vzdal a odešel do ústraní. Abdikace císaře byla v té době něco nevídaného. Uchýlil se do svého paláce v pozdějším Splitu a věnoval se péči o zahrady a podobným „důchodcovským“ zálibám.

Palác je dodnes obydlen, takže nepřetržitě žije již nějakých 1700 let. Původní antický vzhled tím pochopitelně utrpěl a s nějakou památkovou ochranou si místní lidé a činovníci těžkou hlavu nedělají. Řadu budov hyzdí klimatizační jednotky, standardem je „středomořská“ forma elektroinstalací, z níž mohou čeští revizní technici spolehlivě zešílet. Palác je tedy dnes snůškou všemožných stavebních slohů. Dioklecián sám pronásledoval krutě křesťany, když se ale křesťanství stalo státním náboženstvím, řada antických chrámů se změnila na křesťanské kostely: Některé paláce (v paláci ☺) vznikly nově až v době renesanční a jsou památkami samy o sobě. Protože město žije z turistického ruchu, dbají místní podnikatelé alespoň na záchranu některých malebných zákoutí, která pak lákají turisty k posezení. Uvnitř Diokleciánova paláce je spousta hospůdek, kavárniček a všelijakých občerstvovadel, své výtvary, často i velmi pěkné, nabízejí pouliční malíři i jiní výtvarníci, k hradbám přiléhá zvenčí velké tržiště, jehož podstatnou částí je prodej ovoce a zeleniny, o nejrůznějších suvenýrech ani nemluvě. Narazit lze i na jednoduché stánky o jedné židli, v nichž krásné slečny (zřejmě studentky na prázdninové brigádě) nabízejí a prodávají lodní zájezdy a výlety.

Dioklecián je stále přítomen. Jeho uniformované strážce se procházejí palácem a za drobný obolus se nechávají fotografovat s turisty. Císař i jeho manželka Prisca se pak vždy v poledne ukáží i s vojenským doprovodem v peristylu davům. Císař se tam dožaduje davového oslavného holdování, turisté se k tomu dají většinou snadno získat. Pokud ne, je jim císařem nehezky spíláno. (Peristyl je v antické architektuře čtvercový nebo obdélný dvorek, obklopený krytým sloupořadím. Zde se mezi sloupy nachází i socha egyptské sfingy. Sfinga je socha lva s lidskou, původně faraonovou, hlavou).

Hned za hradbami, za Zlatou bránou stojí vysoká socha biskupa Řehoře (Grgura) Ninského, houževnatého propagátora a obránce staroslověnské liturgie. Fronty turistů zde čekají, až si budou moci sáhnout na vyleštěný palec nohy. Od dob, co lidé přestali věřit v Boha, věří každé pitomosti, ať už je to reklama, sliby politiků nebo Řehořův palec (kdo si na něj sáhne, tomu se údajně splní tajné přání – navíc je to zadarmo, tak se nedivte. Nemaže tajných přání, neleštil jsem Řehořovi palec.)

Tudy jsme chodili....

Leštění palce Řehoře Ninského

SALONA, TROGIR, PRIMOŠTEN

tato tři místa byla jen takovou časově omezenou lahůdkou, kterou jsme zvládli za odpoledne po návštěvě Splitu. Fotografie z každého toho místa v prezentaci jsou asi dost vypovídající.

Salona

Salonae (historický římský název, italsky Salone, dnešní moderní zástavba se jmenuje chorvatsky Solin – ale všechny tyto názvy jsou dost zaměňovány). Hlavní pamětihodností je ale archeologické naleziště římského města Salonae. V r. 244 se zde narodil pozdější císař Dioklecián.

Akvadukt ze Salony do Splitu - obr. z r. 1802

Ten si už jako císař postavil nedaleko Diokleciánův palác, o němž byla řeč.

Salona byla původně centrem Delmatů či Dalmatů, kmene ilyrského. Již před naším letopočtem ji kolonizovali Řekové, ale většího významu nabyla až po bojích Caesara s Pompeiem. Protože stála na straně vítězného Caesara, získala status římské kolonie a hlavního města Dalmácie. V době, kdy se narodil Dioklecián, měla už neuvěřitelných 60 tisíc obyvatel. Po ustavení křesťanství jako státního náboženství byla též sídlem biskupa a sídlem metropolitů. Vodou z říčky u Salony byl akvaduktem zásobován i Diokleciánův palác.

Salona - kostel a hřbitov Manastirine

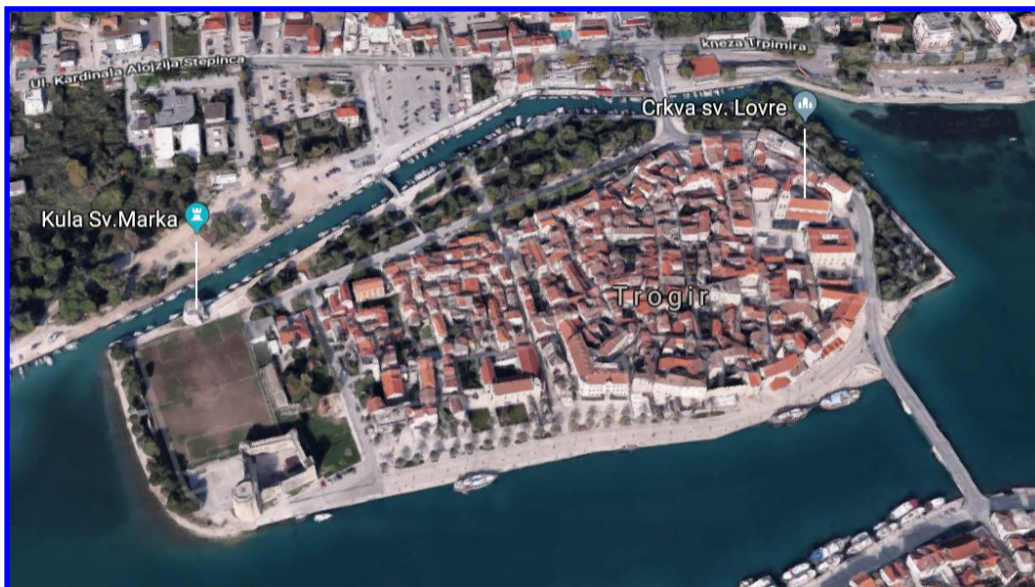
V době nájezdů Avarů a Slovanů (Chorvatů) pak byla Salona obyvatelstvem opuštěna, to se uchýlilo do Diokleciánova paláce a současně s tím vlastně vzniklo město Split, které palác obklopuje. Chorvaté si vybuodovali sídla na blízké říčce, Solin zažil krátký vzestup za prvních chorvatských králů, ale pak už jen upadal. V 19. století zde žilo už jen asi 500 obyvatel.

Trogir

Návštěva Trogiru měla mít také komerční charakter, údajně zde mělo být levněji než ve Vodici. Podstatné cenové rozdíly jsme ale nezaznamenali, i když je pravda, že se zde nachází poměrně velké tržiště, hlavně pak s farmářskými produkty. Nový Trogir leží na pevnině, staré historické město ale na přilehlém ostrůvku spojeném s novým městem krátkým mostem přes úzký průliv Foša. Foša je současně přístavištěm pro malé lodě. Za starým Trogirem se pak nachází ještě velký ostrov Čiovo, s nímž je starý Trogir opět spojen mostem, moderním zvedacím, přes Trogirský průliv.

Umístění na ostrově zachránilo starý Trogir jako jedinečnou historickou památku a je zapsán do listiny kulturního dědictví UNESCO. Základní historii má stejnou jako přilehlá Salona, která také po dobu své existence rozvoj Trogiru brzdila. Teprve po rozvrácení Salony se do opevněného Trogiru uchýlila část uprchlíků a Trogir zažil vzestup, který trval až dokonce vlády prvních

Trogir - letecký pohled

Trogir - naše pěší putování

chorvatských králů. Pak se zase historie opakuje – 400 let vlády Benátské republiky, 100 let vlády Rakousko-Uherska, po první světové válce včlenění do Jugoslávie.

Město samé nejlépe ale popisují fotografie, včetně výhledu z věže katedrály svatého Vavřince (Sv. Lovre, sv. Laurentia). (Mimochodem: i laik může sochu či obraz svatého Vavřince snadno rozlišit od záplavy jiných svatých. Je zobrazován spolu s roštem, na kterém byl dle legendy upálen, či chcete-li, upečen).

Primošten

Byla to jen taková malá lahůdka na zpáteční cestě. Poloostrov opět s historickým jádrem, byť zčásti proměněném na apartmány, spojený s pevninou úzkou šíjí s parkovou úpravou. Jako letovisko

Primošten - letecký pohled na poloostrov

ale slouží hlavně pevninská část s mnoha hotely a plážemi. Na vrcholu poloostrova je kostel sv. Jiří a jsou odtud krásné výhledy do okolí na všech stranách.

Historicky se jedná o ostrov, na který se obyvatelé z okolí koncem 15. století uchýlili před hrozícími nájezdy Turků. S pevninou byl spojen pouze mostem, který se dal snadno bránit. Tak vznikl název osada „při mostu“ tedy Primošten. Tehdy také vznikl původní kostel sv. Jiří, ten dnešní je po úpravě z 18. století.

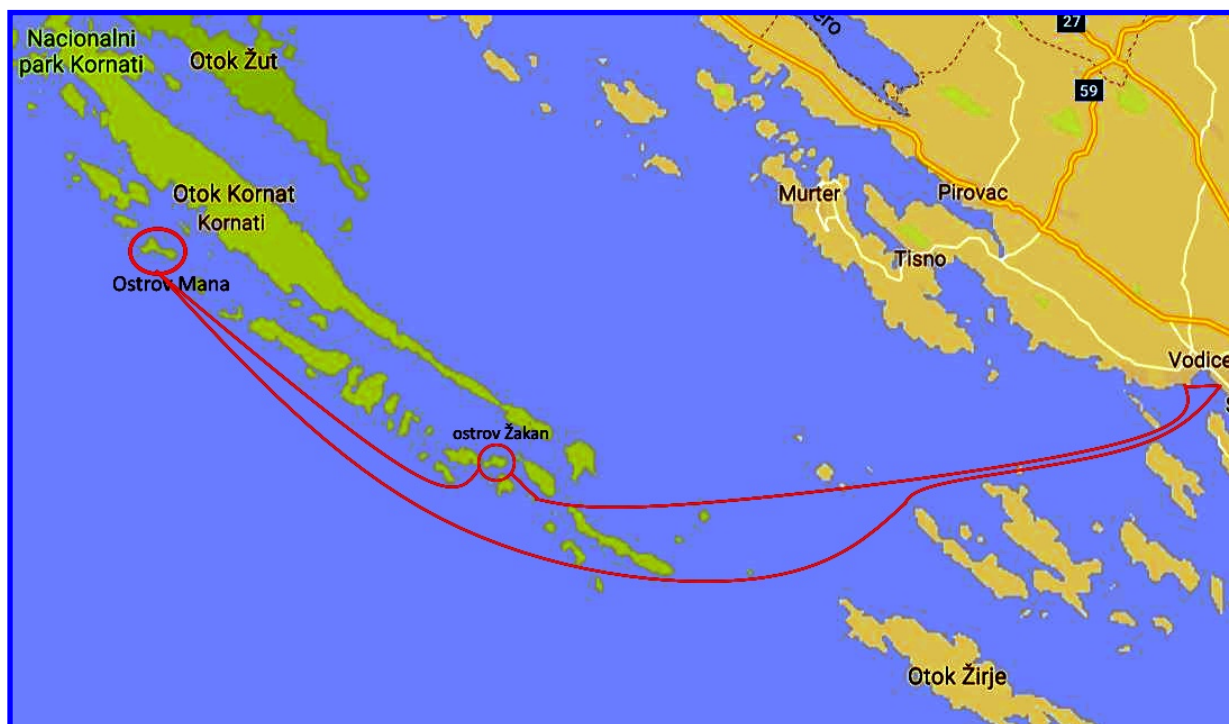
Později byl most na pevninu nahrazen pevným náspem a vznikl poloostrov.

NÁRODNÍ PARK KORNATSKÉ OSTROVY - KORNATI

Chorvatská legenda praví: Když už Bůh stvořil skoro celý svět, zbylo mu v ruce posledních pár kamínků. Byv unaven, odhodil je do moře. Tak vznikly Kornatské ostrovy. Jiná podobná legenda dodává, že se přitom ohlédl a spokojeně se usmál.

Ta legenda asi bude úplně pravdivá. Vystoupíte-li na některém z těch ostrůvků na nevysoký vrchol a rozhlédnete se kolem dokola po souostroví, skutečně to vypadá, jak když vyčuhují kamínky z kaluže. Je to nádherný pohled a důvod k nejen Boží spokojenosti.

Kornatské ostrovy jsou si vzájemně hodně podobné. Jen jeden se jim trochu vymyká, ten, který dal souostroví název. Ostrov Kornat měří na délku asi 25 km a má maximální šířku 2,5 km. Tvoří jakousi páteř souostroví. Dospět nějakému číslu, kolik je vlastně těch ostrovů, toť problém. Těch větších asi 80, se s těmi malými a skoro pouhými skalisky se udává 140 – 147. Kdysi si je lidé ze Zadaru pronajímali od šlechty - to když vypukla v Anglii průmyslová revoluce, šířící se do Evropy, která postavila textilní výrobu na průmyslový základ. Začalo se nedostávat ovčí vlny a na ovcích se tak dalo zbohatnou. Nakonec nájemci ostrovy skoupili. Původně jich bylo 14, dnes se udává, že společenstvo vlastníků čítá bezmála 200 osob, potomků těch původních. Jsou hrdí na to, že nikdo z nich svou půdu neprodal a tvrdí, že ani v budoucnosti neprodají. Pouze ji dali k dispozici vládě.

Kornati - naše plavba

Vlastnictví půdy na ostrovech je zde bráno jako srdeční záležitost.

Ostrovy byly původně zelené. Jenže chamtivost vykonala své. Nadměrné počty ovcí (a také koz) dokázaly zlikvidovat povrchovou vegetaci (přece jenom to nejsou horské louky) a eroze větrem a občasnými dešti dokonala zkázu. Proto jsou dnes ostrovy pusté, na celé ploše rezervace s rozlohou

moře i souše kolem 300 km² žije trvale snad jen 30 osob. Fungují zde ovšem přístavy pro jachty a několik restaurací, ovšem voda a vše potřebné se sem musí dovážet, elektřinu dodávají malé generátory se spalovacím motorem. Dnes jsou činěny pokusy sem vrátit vegetaci, což se časem asi podaří. Některé středomořské rostliny, keře a stromy mají obdivuhodnou odolnost vůči nehostinným podmínkám. Jakž-takž se zde daří vinné révě, vidět jsou tu a tam i olivovníky (ty jsou obzvláště odolné), různé druhy borovic a pak různé keře a „vřesy“ (nejsem botanik a názvy mi nic neříkají.) Na některých ostrůvcích se volně pohybují malá množství ovcí. Na jednom z ostrovů byla zřízena psychiatrická léčebna pro duševně choré workholiky - ty tam léčí odříznuté od mobilů a jiného spojení se světem, pouze se jim dodávají potraviny a voda.

Přírodní rezervace má své přísné regule. Platí se vstupné, „pěchotu“ přivázejí lodě s povinnými průvodci. Je to tady ráj jachtařů, ale i ti musí platit a mají omezené možnosti k přistání. Lov živočichů, sběr mušlí a kamení, ničení nebo odnášení rostlinek – to vše je přísně zakázáno, rybolov je přísně regulován a zpoplatněn. Konflikt se strážci rezervace se (nikde v Chorvatsku) nedoporučuje. Ve vymáhání správného chování jsou neoblomní, nechtějí riskovat své vcelku stále a solidní zaměstnání.

U ostrovů Žakan a Mana jsme měli možnost vidět mořské ježky, černé ostnaté koule asi o velikosti tenisového míčku. Na Žakanu existuje stejnojmenná restaurace (konoba), které jsme se

Část sousostroví Kornati - pohled shora

vyhnuli a vyrazili špatně schůdnými pěšinami na vrchol ostrova. Jeho nadmořská výška může být odhadem kolem 50 m, na vrcholu je stožár s nějakými anténami a kolem dokola je krásný panoramatický výhled, který dává představu o podobě alespoň části souostroví

Na ostrově Manu, který jsme navštívili, není vůbec žádné stálé osazenstvo. Zde už prakticky

neexistují ani pěšiny a člověk se tam musí na vrchol opatrně dopravit s očima upřenýma pod nohy, aby v kamení, kamenech a balvanech všech velikostí neodepsal své kotníky. Na vrcholku stojí malebné zříceniny, průvodci občas s poťouchlým humorem vykládají turistům, že se jedná například o zbytky tureckých opevnění nebo paláců. Zříceniny působí realisticky a tedy dobrým dojmem. Ve skutečnosti jsou to však pouze filmové kulisy, které zde koncem padesátých let nechali postavit němečtí filmaři pro potřeby natáčeného filmu z pirátského prostředí. Ostatně i loď která nás přivezla a zakotvila u improvizového přístaviště v malé zátocce vypadala jako vymalovaná z nějakého obrazu s pirátskou tematikou. Nutno ovšem dodat, že na některých ostrůvcích opravdu existují historické zbytky byzantského opevnění a kostelíky i kapličky, některé dokonce plně funkční alespoň o některých svátcích. V zátocce ostrova Manu bylo možno se i koupat (bacha na ježky!), ale my se omezili jen na tradiční foto s máčením kotníků v cizokrajných vodách.

Mimořádnou atrakcí pro plavce bylo zastavení lodí na hranici rezervace, kde mohli na otevřeném moři naskákat z lodí do vody, symbolicky si zaplavat a pak se za pomoci posádky zase vydrápat na palubu.

Když jsme ráno vyráželi, v dálce už se hromadily mraky. Hrozila bora (búra, jugo,...), vítr většící mj. konec turistické sezóny. Během dne se ale vyčáslilo a počasí vydrželo až do našeho odjezdu.

TRIBUNJ

Stejně jako starý Trogir a Primošten, vzniklo a dosud existuje i staré město Tribunj na ostrůvku, spojeném s pevninou mostem. Vznik se podle první zmínky v pramenech klade do 15. století v souvislosti s nájezdy Turků. Obyvatelé ovšem nespolehali jen na obranu malého ostrůvku, ale na přilehlém vrchu na pevnině vybudovali pevnost Jurjevgrad (dnes už neexistující, jen v podobě názvu pobřežní ulice od Vodice do Tribunje). Na vrcholu je kostelík *Sv. Nikole* (Mikuláše) a vede k němu nově upravená křížová cesta.

Tribunj se nachází asi 4 km od Vodice a dá se tam vcelku pohodlně dostat podél pobřeží. Jelikož jsme den před odjezdem měli celodenní volno, většina z nás se sem individuálně vypravila na procházku. Protože jsem nemohl zprvu najít cestu nahoru, pustil jsem se v Tribunji na vrchol ke kostelíku (starý tramp) po jakési podezřelé pěšině po spádnicí, ale ta mne asi v půli cesty vyvedla na křížovou cestu. Křížová cesta pak končila na hřbitůvku kolem kostelíka sv. Nikoly. Rozhledy do okolí jsou tam nádherné. Člověka opět upoutá mnohobarevnost moře nahlížená shora.

Cesta dolů po křížové cestě (*Put Sv. Nikole*) pak vyústila u kostela Panny Marie (*Crkva Blažene Djevice Marije*).

Administrativně se v nové době Tribunj osamostatnila v roce 2006 od Vodice. Jedná se opět o oblíbené letovisko. Obyvatelé žijí především turistický ruch a vše co s ním souvisí. Například rybolov je zcela podřízen přímé konzumaci čerstvě vylovených ryb ve zdejších občerstvovadlech. Součástí ekonomiky městečka je také pěstování oliv (jelikož jsem olivám věnoval větší pozornost v cestopisu o Španělsku, tady se nebudu opakovat).

Velkou místní atrakcí jsou oslí závody, které se konají v srpnu. Ty jsme sice neviděli (byli jsme tam v září), ale je potřeba je zmínit. Oslí jsou podle jakési místní legendy spojováni se

Osel, chorvatsky Magarac

záchranou městečka před Turky (něco jako husy na Kapitolu), a mají tedy v životě města zvláštní postavení. Ty závody jsou rázu spíše recesistického, jeden z vítězů se jmenoval například v překladu Auto-do-blázince. Donutit osla, aby proběhl určenou trasu, je při jeho svéhlavosti často dost velký oříšek, tedy velká zábava pro diváky. Je to také atrakce pro rekreanty a turisty, kteří se zde v té době nacházejí. Aby z toho něco měli i ti ostatní, má zde osel dokonce svůj pomník, bronzovou sochu Osel

(*Magarac*). Takže kdo si chce zase nechat od nějakých blíže neurčených božských mocností splnit nějaké přání, musí osla pohladit – je už docela pěkně oblýskaný.

Pro potřeby městečka byla vytvořena bysta prezidenta Franjo Tuđmana, která se v replikách objevuje na více místech v Chorvatsku. V Tribunji stojí kousek od nábřeží. **Dr. Franjo Tuđman** má v chorvatském politickém bájesloví postavení „tatíčkovské“ jako první prezident samostatné Chorvatské republiky. Jmenuje se v Chorvatsku po něm kdeco, mosty (viz Dubrovnik), ulice, náměstí, nábřeží.... Pro ne-Chorvaty

je to spíše válečný zločinec, ale souzen v Haagu nebyl (možná jen proto, že včas zemřel). Možná ani mezi Chorvaty není jeho role zcela kladně chápána. V anketě o největšího Chorvata se umístil až na pátém místě. Co se však názvů ulic, mostů atd. týká, pak Tuđmanovi mohou konkurovat (kromě svatých) snad jen „chorvatští mučedníci“. Moc se ale Chorvatům nedivme, oni Masaryk a Havel byli také pěkní darebové, amorální cizoložníci, bezohlední politikáři atd., ale stejně jako Franjo Tuđman v určité době sehráli úlohu vnímanou veskrze kladně, a staly se z nich díky poplatným presstitutům nedotknutelné modly, alespoň v určitém omezeném společenství. A tak jsou jinde ve světě obdivováni vrazi Che Guevara, Stalin, Jan Želivský nebo celá radikální hnutí jako al-Husité..., přičemž za vše špatné, stejně jako u rozvodu, vždy může „ta druhá strana“.

Mně je z nich všech dnes nejsympatičtější ten *Magarac*.

NÁRODNÍ PARK PLITVICKÁ JEZERA

V sobotu 15. 9. 2018 ráno kolem 5 hodiny nás probudilo zemětřesení, které mělo mít sílu asi 4,5 Richtera s epicentrem asi 12 km od nás za Šibenikem.

Po 8. hodině jsme se rozloučili s příjemným hotelem Orion ve Vodici, zavazadla složili do podpalubí už s přihlédnutím, kdo kde bude v Česku vystupovat, nasoukali se na „palubu“ autobusu a nechali se unášet za dalším poznáním.

Počasí bylo pěkné, ale přišlo varování, že za tunelem **Sveti Rok** (sv. Rocha) může být vše jinak. Bylo. Mlha, zataženo, mizivý výhled. Nicméně s postupem času se počasí opět umoudřilo., a dalo se i trochu fotografovat z autobusu.

Vjžděli jsme do kraje, kde vypukly v době dohledně nedávné nejprudší boje mezi Srby a Chorvaty. Jsou sice spojovány s Plitvickými jezery (tzv. Velikonoční bitva), ale tam by se asi mohly servat akorát omezené speciální jednotky, protože mimo turistické lávky a chodníčky je ta oblast neprostupná. Na válku doplatily hlavně hotely, ale i oficiálně se nerado přiznává, že vlastním Plitvickým jezerům prospěla několikaletá turistická přestávka v důsledku války a během nutné poválečné obnovy. Zato v blízkém okolí je stop války stále hodně. Leckde jsou vidět spálená děla a tanky (zřejmě ponechané jako svérázné památníky srbsko-chorvatského barbarství, čeští

„nepřizpůsobiví sběrači kovů“ by si tu našli slušný zdroj obživy.) Nové hřbitovy, vypálené kostely. V blízkosti jezer jsou dosud zaminované prostory.

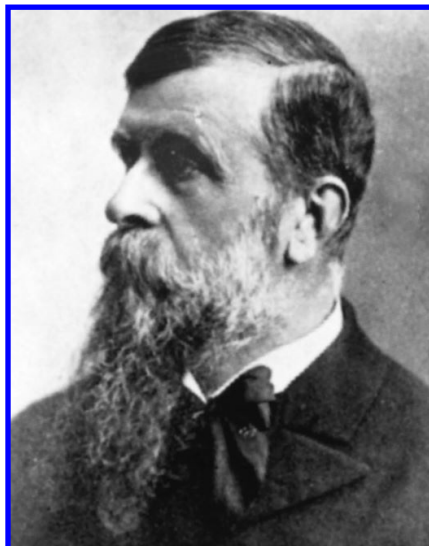
Cestou byly fascinující samoobslužné stolecčky u silnice, nabízející med, sýry a hrozny. A kasičku...

K Plitvickým jezerům se lze dostat třemi vstupy (Ulaz 1, 2, 3). My vystoupili z autobusu u vchodu 2, pěšky se přesunuli několik set metrů do areálu parku a vyčkali na místní turistický autobus-vlak. Ten nás dovezl až ke vchodu 3, kde jsme vystoupili a dál (či vlastně trochu zpět) jsme už pochodovali pěšmo. Plitvická jezera se dělí na Horní a Dolní. My naše putování začali na těch Horních jezerech na dolním (ve směru toku) neboli severním cípu rozlehlého Proščanského jezera. Co do velikosti je druhé největší s rozlohou 68 ha. Kolem Horních jezer se dá jít pouze po dřevěných lávkách a upravených chodíčkách, a i tak je to trochu problém. Lávky jsou sбиты z nepravidelných fošen, takže si člověk musí vybrat, zda koukat na tu okolní nádheru nebo pod nohy, to vše navíc komplikováno nutností fotografovat, protože dojmy z těch krásných scénérií nelze najednou vůbec vstřebat, natož si zapamatovat. Postupně jsme se „propracovali“ kolem jezer Ciginovac, Okrugljak, Batinovac - přičemž Ciginovac jsme vlastně neviděli, jen jsme přešli přes několik souběžných potoků, které z něj napájejí soustavu vodopádů na jezeře Okrugljak (4,1 ha). Tam je opravdu nač koukat. Batinovac je větší louže (0,9 ha). Následoval ve směru našeho pohybu Galovac (12 ha), opět s vodopády. Poněkud stranou jsou jezera Veliki a Mali Jovinovac, zkráceně Velké a Malé, což je poněkud zavádějící, jsou to opět louže kolem 1 ha. Jezero Vir jsme myslím neviděli, taktéž Milino jezero, mají rozlohu zlomku hektaru a možná jsme je jen přehlédli v bujně vegetaci. Úchvatné jsou vodopády Veliki Prštavac, Mali Prštavac a kouzelný Galovacki Buk, který je častým námětem reklamních materiálů.

Počet návštěvníků se počítá ročně kolem milionu a nejhorší jsou uzavřené skupiny. My jsme měli reaktivní volnost, jen jsme věděli, v kolik hodin musíme být na přístavišti u jezera Kozjak. Trochuj sem se zdržel fotografováním a pak jsem musel natáhnout krok, abych se dostal na dohled k „naším“. Když jsem ale narazil na skupinu fotografujících Němců, nebylo možno kolem nich projít, lávky jsou poměrně úzké. Tak přišla ku cti má zapomenutá němčina, kdy jsem je upozornil, že tam nejsou sami. Asi mi rozuměli, protože mi udělali průchod. Jenže pak jsem ještě narazil na skupinu Číňanů. A to byl problém. Předpokládat u nich civilizovaný jazyk nebylo možné, tak jsem zkusil napodobit jejich kvákání. Opravdu jsem na ně spustil KVÁ-KVÁ. Na podruhé moje zakvákání vzali na vědomí a také mne pustili dopředu, z toho plyne, že se Číňani opravdu domlouvají kvákáním ☺. Burget je malá louže, barevná a malebná, protože není zarostlá. Jenže jsme kolem ní museli rychle proběhnout, abychom zavčas stihli dlouhatánskou frontu u jezera Kozjak.

Jezero Kozjak je z Plitvických jezer největší (83 ha s délkou asi 3 km). Panuje na něm čilá loďní doprava. Každá loď nabere právě stovku návštěvníků a přepraví je na druhý konec jezera. Tam končí Horní jezera a začínají Dolní jezera. U přístavu je tam také turistické centrum s několika občerstvovacími, WC, lavičkami a podobnými příjemnostmi.

Dále se jde po upraveném pravém břehu Dolních jezer. Prvním z nich je Milanovac, kde na člověka dýchne národní hrdost. Má zde totiž pamětní desku v Česku dávno zapomenutý akademik Gustav Janeček, rodák Benešovský. U nás v Česku to máme tak, že nejznámější jsou aktuálně slavní sportovci, hopsandy a komedianti, potom si trochu potrpíme na

Akademik Gustav Janeček

Foto je dostupné jen v Chorvatské encyklopedii

Gustav Janeček se narodil v r. 1848. Na Filozofické fakultě UK v Praze vystudoval farmacii a ve studiu farmacie, filozofie a medicíny pokračoval ve Vídni. Na záhřebské Mudroslovné, později Filozofické fakultě začal působit v roce 1879. Třikrát byl jejím děkanem a rektorem. Založil Farmaceutický vzdělávací kurs, byl prvním soudním znalcem a založil chorvatskou továrnu na léky Kaštel (později Pliva a Medika).

Působil jako předseda Jugoslávské akademie věd a umění a stal se zakladatelem moderní chorvatské chemie a farmacie. S krásami Plitvických jezer se seznámil v roce 1890 a o tři roky později založil společnost pro jejich úpravu a zvelebení. Díky jeho úsilí se Plitvice v roce 1949 staly národním parkem, později, v roce 1979, byly zařazeny do světového dědictví UNESCO. Chorvatská Akademie věd a umění, jejímž předsedou byl G. Janeček tři roky, instalovala pamětní desku na jeho domě v Záhřebu a vydala monografii o jeho životě a díle. Janečkovo jméno nese jedna záhřebská ulice. Na Plitvických jezerech - Labudovci, si Janeček vystavěl dům.

různé mučedníky a pak.. pak už skoro nic. Takže se můžeme jenom divit, kde všude nechali Češi svou stopu, aniž to naše stále více upadající školství a zpravodajský mainstream vůbec bere na vědomí. Zkusím to zde v dosahu své malé působnosti malinko napravit:

Pamětní deska u jezera Milanovac pak nese česko-chorvatský text:

*„Koutečku můj,
ty svědku tužeb mých,
střež památku mou,
až nebudu zde více.*

*Akademik Gustav Janeček (30. 11. 1848 - +8. 9. 1929).
Původem Čech, životem a dílem Chorvat.“*

Našli jsme to!

Dalším jezerem je Gavanovac (1,4 ha), do něhož padají menší vodopády z Milanovace. Jsou zde velké ryby a byli jsme opakovaně varováni, abychom do něj nesmočili ani malíček.

Posledním (pro nás) pak bylo jezero Kaluderovac (asi 2 ha), proslavené jako filmové Stříbrné jezero s jeskyní a pokladem.

Zde se cesta dělí, doleva vede po visuté lávce k nedalekému Velkému vodopádu, doprava se pak lze dostat k hlavnímu vchodu (Ulaz 1).

Velký vodopád má na výšku 78 metrů a pod ním se nacházejí ještě vodopády Sastavci. Je z toho úchvatný dojem, ale nejlépe je vše viditelné z protějšího svahu pod hlavní vchodem. Velikí slap napájí říčka Plitvice, která s ostatními jezery nemá nic společného, ty napájejí čtyři jiné říčky.

Plitvická jezera leží ve vápencové proláklíně a jsou stará asi 8 tisíc let. Kvůli jejich špatné přístupnosti nebyla však veřejnosti dlouho známa, první solidní zprávy pocházejí od mnichů z průběhu 18. století. Tím, že se nacházejí na vápencovém podloží, jedná se vlastně o krasovou oblast, která zde poměrně rychle mění svůj vzhled. Již zmíněný vápenec se působením kyselé vody (stačí slabá kyselina uhličitá) rozpouští. V podzemí vznikající dutiny – jeskyně - se časem zbortí. Na povrchu zase vysycháním tenkých vrstev okyseleného vápence vzniká porovitý travertin či sintr, který hostí různé bakterie, měchy, lišejníky a jejich odumřelé zbytky jsou podkladem pro růst další vegetace. Vznikají zde proto proměnlivé bariéry mezi jezery, rostou často rychlostí až 3 cm za rok.

Celá oblast se tak chová jako živý organismus. Omezená přístupnost člověka vede k tomu, že zde žijí i vlci, medvědi, rysi, množství vysoké a černé zvěře, je tu množství ryb mnoha druhů, vzácná květena. Celý národní park má rozlohu skoro 30 tisíc ha, z toho na hladiny jezer připadá 200 ha. Některé části parku jsou pro veřejnost zcela nepřístupné právě kvůli ochraně přírody, tedy hlavně rostlin a zvěře.

KONEC

Po 17. hodině jsme byli zase v autobusu a v neděli ráno kolem 6. hodiny nás "vyklopili" v Hradci Králové. Byl to moc krásný zájezd!

Hony Šafra, září-listopad 2018

Poznámky pod čarou

1. Naleznete-li v textu chybu, není to nic divného. Navzdory opakované kontrole se chyby množí jako králíci.
2. Tento text je součástí prezentace PowerPoint. Pokud se odkazuje na fotografie, jsou právě v té prezentaci.
3. Tento text můžete klidně kopírovat. Stejně se tomu nedá zabránit.
4. Upozornění: Tento spisek není v žádném případě odborným textem místopisným, historickým, chemickým, biologickým ani politologickým. Pokud v něčem s autorem nesouhlasíte, je to Vaše právo. Ostatně můžete sepsat spisek vlastní.
5. Upozornění: **Na rozmnožování tohoto spisku nelze zbohatnout.** Pokusíte-li se o to přesto, je Vám přán úspěch, ale vyřešte si autorská práva k obrázkům, většinou jsou, na rozdíl od prezentace, staženy pirátsky z internetu,